

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО



Володимир Пилипенко

кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
доцент кафедри міжнародних відносин
Львівського університету бізнесу і права
(Львів, Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-9560-2754>
vpylypenko77@gmail.com

УДК 341.322.5

ПОКАРАННЯ ОСІБ, ВИННИХ У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

АНОТАЦІЯ. З 24 лютого 2022 р. збройним широкомасштабним вторгненням російської армії на територію України розпочався новий етап російсько-української війни, яка триває з 2014 р. (збройне вторгнення до Криму у лютому–березні 2014 р. з подальшою воєнною окупацією півострова, розв'язання війни на Донбасі з квітня 2014 р.). Відкрита збройна агресія Російської Федерації (РФ) проти України, починаючи ще з 2014 р., супроводжувалась і продовжує супроводжуватись грубим порушенням принципів і норм міжнародного права, зокрема й міжнародного гуманітарного права.

Україна, як держава, що безпосередньо постраждала від збройної агресії, має право на повернення всіх анексованих й окупованих українських територій, відшкодування всієї заподіяної їй шкоди та притягнення осіб, винних у здійсненні збройної агресії та скоєнні воєнних злочинів і злочинів проти людяності, до індивідуальної кримінальної відповідальності.

За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 27 грудня 2023 р., зареєстровано 119 789 злочинів агресора, серед яких – воєнні злочини: порушення законів і звичаїв війни (ст. 438 Кримінального кодексу України, КК України); планування, підготовка або розв'язання та ведення агресивної війни (ст. 437 КК України); пропаганда війни (ст. 436 КК України) та ін.

Незважаючи на те, що злочин агресії є одним із найтяжчих міжнародних злочинів, слід констатувати, що його міжнародно-правове регулювання значно відстає від інших міжнародних злочинів (геноцид, воєнні злочини та злочини проти людяності). Проблеми, викликані зовнішньою агресією проти України, а також неможливість передачі ситуації щодо розслідування та засудження злочину агресії до Міжнародного кримінального суду залишають актуальним питання щодо утворення спеціального трибуналу для розслідування та засудження злочину агресії проти України, робота зі створення якого почалася у перші дні широкомасштабного нападу Росії на Україну.

Метою статті є пошук оптимального варіанта утворення спеціального трибуналу, здатного на законних підставах забезпечити розслідування та притягнення до відповідальності вищого військово-політичного керівництва РФ за планування та ведення агресивної війни проти України.

Ключові слова: акт агресії; Статут ООН; Римський статут; Міжнародний кримінальний суд; Рада безпеки ООН; спеціальний міжнародний трибунал; злочин агресії; покарання винних; міжнародно-правова юрисдикція.

З 24 лютого 2022 р. збройним широкомасштабним вторгненням російської армії на територію України розпочався новий етап російсько-української війни, яка триває з 2014 р. (збройне вторгнення до Криму у лютому–березні 2014 р. з подальшою воєнною окупацією півострова, розв'язання війни на Донбасі з квітня 2014 р.). Відкрита збройна агресія Російської Федерації (далі – РФ) проти України, починаючи ще з 2014 р., супроводжувалась і продовжує супроводжуватись грубим порушенням принципів та норм міжнародного права, зокрема – міжнародного гуманітарного права.

Україна, як держава, що безпосередньо постраждала від збройної агресії, має право на повернення всіх анексованих і окупованих українських територій, відшкодування всієї заподіяної їй шкоди та притягнення осіб, винних у здійсненні збройної агресії та скоєнні воєнних злочинів і злочинів проти людяності, до індивідуальної кримінальної відповідальності.

За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 27 грудня 2023 р., зареєстровано 119 789 злочинів агресора, серед яких – воєнні злочини: порушення законів і звичаїв війни (ст. 438 Кримінального кодексу України¹, далі – КК України); планування, підготовка або розв'язання та ведення агресивної війни (ст. 437 КК України); пропаганда війни (ст. 436 КК України) та ін.

Незважаючи на те, що злочин агресії є одним із найтяжчих міжнародних злочинів, слід констатувати, що його міжнародно-правове регулювання значно відстає від інших міжнародних злочинів (геноцид, воєнні злочини та злочини проти людяності). Проблеми, викликані зовнішньою агресією проти України, а також неможливість передачі ситуації щодо розслідування та засудження злочину агресії до Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) залишають актуальним питання щодо утворення спеціального трибуналу для розслідування та засудження злочину агресії проти України, робота зі створення якого почалась у перші дні широкомасштабного нападу Росії на Україну.

Метою дослідження є пошук оптимального варіанта утворення спеціального трибуналу, здатного на законних підставах забезпечити розслідування та притягнення до відповідальності вищого військово-політичного керівництва РФ за планування та ведення агресивної війни проти України.

2 березня 2022 р. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) ухвалила Резолюцію ES11/1, у якій засудила вторгнення РФ в Україну і вимагає від неї негайно вивести війська з території нашої держави². Авторами резолюції виступили члени Ради Безпеки ООН – США та Республіка Албанія, співавторами – майже 100 країн. Резолюцію підтримали 141 держава, що є рекордною кількістю голосів за українську резолюцію з 2014 р. Резолюція засуджує найрішучішим чином агресію РФ проти Украї-

¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>> (дата звернення: 31.01.2024).

² ES-11/1. Aggression against Ukraine, Resolution adopted by the General Assembly on 2 March 2022 <<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/293/36/pdf/n2229336.pdf?token=0hzxpRjkI045kzGAX3&fe=true>> (accessed: 31.01.2024).

ни в порушенні Статуту ООН³, зокрема рішення РФ від 24 лютого 2022 р. про проведення “спеціальної воєнної операції” в Україні, а також зазначає, що військові дії РФ на суверенній території України мають масштаб, небачений у Європі протягом десятиліть.

Насправді доводиться констатувати, що ця резолюція Генасамблеї ООН, хоча й закликає до припинення застосування сили проти України та вимагає від РФ негайно, повністю і беззастережно вивести всі військові сили з її території, не дала жодних результатів. Передусім це пов’язано з тим, що Статут ООН покладає основну відповідальність за дотримання міжнародного миру та безпеки на Раду Безпеки ООН, у межах якої РФ, як відомо, має право вето та можливість блокувати ухвалення будь-яких рішень. Водночас вчинення РФ актів агресії проти України є об’єктивним чинником, що ґрунтується на фактичній, реальній ситуації і не залежить від визнання або невизнання акту агресії відповідної держави.

На сьогодні відомо, що воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид, скоєні під час війни РФ проти України, розслідуються нашою державою та низкою інших держав. При цьому Україна навіть попри відсутність членства у МКС надала згоду цій поважній міжнародній інституції на юрисдикцію щодо всіх злочинів, скоєних під час збройного конфлікту, починаючи з 2014 р., що створює міцну основу для його роботи. Однак, незважаючи на доволі значні успіхи міжнародного кримінального правосуддя, які були досягнуті у боротьбі з геноцидом, злочинами проти людяності та воєнними злочинами, щодо злочину агресії, або злочинів проти миру, як їх було названо під час Нюрнберзького трибуналу, особливого прогресу, на жаль, досягти не вдалося. Як зазначається у спеціальній літературі, проблема тут полягає у не чітко визначеній юрисдикції МКС щодо злочину агресії⁴. У контексті цього ще однією проблемою, яка стосується юрисдикції МКС, є можливість застосування ним покарання представників вищого військово-політичного керівництва РФ за планування та розв’язання агресивної війни проти України.

Нагадаємо, що МКС був створений у 1998 р. на підставі Римського статуту⁵. Нині він є єдиним чинним на постійній основі міжнародним органом, до повноважень якого належить притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у скоєнні міжнародних злочинів. Будь-які інші міжнародні судові органи, чи то Міжнародний суд ООН, чи Європейський суд з прав людини, такими повноваженнями не володіють.

Цікаво, що за більш ніж двадцятирічну історію своєї діяльності цей Суд визнав винними та засудив до відбуття покарання лише чотирьох осіб⁶. При

³ Статут Організації Об’єднаних Націй <https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf> (дата звернення: 31.01.2024).

⁴ ‘Сергій Бурлаков: Спеціальний трибунал щодо злочину агресії – навіщо це потрібно зараз?’ (*Вища рада правосуддя*, 14.09.2023) <<https://hcj.gov.ua/news/sergiy-burlakov-specialnyy-trybunal-shchodo-zlochynu-agresiyi-navishcho-ce-potribno-zaraz>> (дата звернення: 31.01.2024).

⁵ Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text> (дата звернення: 31.01.2024).

⁶ Convicted <https://www.icc-cpi.int/cases?f%5B0%5D=accused_states_cases%3A358> (accessed: 31.01.2024).

цьому не було жодного випадку засудження за міжнародні злочини власне президентів чи інших вищих посадових осіб держав. Були, щоправда, випадки, коли Суд, розслідуючи з 2011 по 2014 рр. справу щодо президента Кенії, закрити її зрештою за браком доказів. А президент Кот-д'Івуару, який після арешту його судом і розслідування, що тривало майже 8 років, був ним виправданий⁷.

Юрисдикція МКС, згідно зі ст. 5 Римського статуту, обмежується найбільш небезпечними за наслідками міжнародними злочинами, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства, а саме: злочин геноциду (ст. 6); злочини проти людяності (ст. 7); воєнні злочини (ст. 8); злочин агресії. І навіть зважаючи на те, що Римський статут у першій своїй редакції визнавав за Судом юрисдикцією щодо останнього виду злочину, він, з огляду на п. 2 ст. 5, міг реалізувати її лише після того, як буде визначено юридичне поняття агресії та внесені відповідні доповнення до Статуту МКС. Коли ж після 2010 р. такі зміни були внесені й поняття агресії як міжнародного злочину отримало свою легітимність, а також було визначено підстави та порядок здійснення відповідної юрисдикції, Суд, утім, набув повноважень щодо розслідування злочину агресії лише у 2018 р.

Нагадаємо, що ст. 8 bis Римського статуту злочин агресії визначається як планування, підготовка, ініціювання або вчинення особою, яка спроможна фактично здійснювати контроль за політичними чи військовими діями держави або керувати ними, акту агресії, який за своїм характером, тяжкістю та масштабами є грубим порушенням Статуту ООН. До актів агресії, зокрема, належать: вторгнення чи напад збройних сил однієї держави на територію іншої держави, окупація чи анексія; бомбардування збройними силами однієї держави території іншої держави; блокування портів чи берегів однієї держави збройними силами іншої держави; напад збройних сил однієї держави на землі, у морі чи в повітрі, або на морський і повітряний флот іншої держави; дії однієї держави щодо дозволу використання своєї території, яка була надана в розпорядження іншій державі, для здійснення акту агресії тією іншою державою проти третьої держави. При цьому важливо наголосити, що такі дії можуть бути вчинені незалежно від оголошення війни. І не важко переконатись, що всі зазначені тут акти агресії з боку РФ, а деякі і з боку Білорусі, мають місце на території України.

Одразу після широкомасштабного вторгнення РФ до України міжнародне співтовариство заявило про необхідність залучення МКС до процедури притягнення вищих посадових осіб РФ до індивідуальної кримінальної відповідальності, зокрема і за злочин агресії. На практиці, щоправда, реалізація цих намірів зіткнулась із певними труднощами.

Поза усякими сумнівами, агресивна війна РФ проти України стала одним із найбільш явних порушень ст. 2(4) Статуту ООН з моменту набуття ним чинності. Світ не бачив такого зухвалого і жорстокого злочину з часів закінчення Другої світової війни. Цілком логічно, що саме МКС мав би взяти до

⁷ Acquitted <https://www.icc-cpi.int/cases?f%5B0%5D=accused_states_cases%3A359> (accessed: 31.01.2024).

свого відання розслідування російської агресії. Однак умови щодо юрисдикції Суду стосовно цього міжнародного злочину, що їх містить Статут, виявились не зовсім прийнятними у нашому випадку.

Зокрема, Римський статут не передбачає можливості для МКС здійснювати юрисдикцію щодо агресії у разі, коли цей злочин вчинено громадянином держави, яка не є стороною договору або якщо держава, на території якої відбувся акт агресії нині, не ратифікувала його. Оскільки ні Україна, ні РФ наразі не ратифікували Статут МКС, то вони не є сторонами договору, і закономірно, що Суд не має повноважень для розслідування злочину агресії РФ в Україні.

Для таких випадків, щоправда, у Статуті міститься норма, за якою активувати його юрисдикцію можна і без ратифікації. Проте з огляду на фактичний стан речей застосувати її у нашому випадку практично неможливо. Адже розслідувати російську агресію і засудити винних у її скоєнні МКС може тільки в разі, коли б факт такої агресії був визнаний рішенням Ради Безпеки ООН. Та, не важко переконатись, що за нинішнього розподілу сил в ООН та абсолютному праві вето РФ у Раді Безпеки, як одного з її постійних членів, будь-яка “активація” юрисдикції Суду, а отже, і здійснення ним розслідування виглядають нереальними.

Існуюча у такому форматі міжнародна кримінальна юстиція не спроможна, на жаль, забезпечити належне застосування кримінальної відповідальності щодо вищих посадових осіб РФ за скоєні ними акти агресії проти України. Зважаючи на принцип про невідворотність покарання, вважаємо, що навіть відсутність повноважень у МКС стосовно агресії РФ не повинні перешкодити нам побачити винних у її вчиненні на лаві підсудних.

Найбільш прийнятним у цьому випадку може бути створення саме спеціального Міжнародного трибуналу. Такі суди називають ще трибуналом *ad hoc* – тобто судом для конкретного випадку. І сучасна історія знає декілька таких прецедентів, коли спеціальні *ad hoc* Трибунали ставали ефективними інструментами для покарання осіб, винних у найтяжчих міжнародних злочинах ХХ ст., зокрема і за вчинення злочину агресії.

Варто у зв'язку з цим нагадати, що свого часу планування, підготовка, розгортання та ведення агресивної війни були визнані злочином відповідно до звичаєвого міжнародного права у вироках Міжнародних воєнних Трибуналів у Нюрнберзі та Токіо, що були створені після Другої світової війни. Крім того, свою ефективність довели й Міжнародні кримінальні трибунали щодо колишньої Югославії та Руанди. Тому утворення спеціального Міжнародного кримінального трибуналу, який матиме повноваження для притягнення до кримінальної відповідальності вищих посадових осіб РФ за планування, підготовку і ведення агресивної війни в Україні, може бути цілком реальним і правомірним.

Зрештою, чимало держав, як от Нідерланди, Естонія, Латвія, Литва, а також і деякі міжнародні організації (Рада Європи, Європейський Союз), вже неодноразово заявляли про необхідність створення такого Трибуналу для покарання російських злочинців. Тому, чим швидше вдасться узгодити єди-

ну стратегію щодо його утворення та виробити належну модель цього трибуналу, тим ефективнішою буде його робота. Сьогодні можемо впевнено констатувати, що дискусії ведуться вже не про те, чи потрібен такий трибунал, а про те, як краще і у який спосіб його утворити.

Для реалізації цієї ідеї було навіть утворено Коаліцію держав з метою формування спеціального *ad hoc* трибуналу. На сьогодні вона налічує 40 держав, які допомагають у виборі моделі трибуналу та мають визначитись із початком його роботи⁸.

На переконання деяких науковців,

забезпечення відповідальності за злочин агресії проти України є невід'ємною частиною повної комплексної відповідальності за порушення міжнародного права, вчинені під час агресії росії проти України. Створення спеціального трибуналу є належним способом забезпечення відповідальності за злочин агресії проти України⁹.

Нагадаємо, що 22 вересня 2022 р. Президент України підписав указ № 661/2022, яким створив робочу групу для напрацювання варіантів щодо створення спеціального міжнародного трибуналу, який мав би легітимні повноваження щодо розслідування та засудження винних у вчиненні злочину агресії РФ проти України¹⁰. Нині обговорюється декілька моделей такого Трибуналу та засад, на яких базуватиметься його створення і функціонування.

Одним із варіантів, що розглядається, є створення такого спеціального Трибуналу на підставі міжнародного договору між державами. Обов'язковим учасником такого договору мала б вочевидь бути Україна, як держава, що безпосередньо зазнала шкоди внаслідок російської агресії. І не секрет, що орієнтиром тут обрано відомий усім Нюрнберзький Трибунал, який було створено на підставі угоди між Радянським Союзом, США, Великою Британією та Францією. Пізніше до цієї угоди приєдналось ще 19 держав. У разі якщо новий трибунал буде утворено за тією ж схемою, як і Нюрнберзький, то держави, які виявлять бажання його створити, мали б одразу ухвалити і його статут. Власне, він визначатиме всі питання діяльності цього трибуналу, юрисдикційні та процесуальні повноваження.

Противники такої моделі звертають увагу на проблеми з визнанням юрисдикції майбутнього трибуналу саме державою-агресором і безпосередньо особами, які можуть опинитись на лаві підсудних. Тобто РФ чи та ж Білорусь можуть не визнати юрисдикцію такого органу міжнародної кримінальної юстиції, оскільки вони не будуть учасниками угоди про його заснування (зрештою, Німеччина теж не брала участі у створенні Нюрнберзького Трибуналу). Крім того, є побоювання щодо недостатньої міжнародної автори-

⁸ В Офісі Президента послам 30 держав презентували проект спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (26.09.2022) <<https://www.president.gov.ua/news/v-ofisi-prezidenta-poslam-30-derzhav-prezentovali-proekt-spe-78025>> (дата звернення: 31.01.2024).

⁹ Сергій Бурлаков: Спеціальний трибунал щодо злочину агресії – навіщо це потрібно зараз? (н 4).

¹⁰ Про робочу групу з опрацювання питання створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України: Указ Президента України від 22 вересня 2022 р. № 661/2022 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661/2022#Text>> (дата звернення: 31.01.2024).

тетності трибуналу через те, що фактичний склад держав-учасників такого міжнародного договору може виявитись недостатньо чисельним. Можуть, зрештою, з'явитись і деякі так звані треті держави (щирі прихильники РФ, а вони ще, на жаль, є), які також не визнаватимуть правомочності трибуналу та поставлять під сумнів його міжнародно-правову легітимність.

Варто зазначити, що діяльність спеціального трибуналу, утвореного в такий спосіб, може стати ефективною лише після закінчення війни та перемоги у ній України, як це було і з Нюрнберзьким Трибуналом. Останній став фактично “судом переможців”. Тому якби не було важко і які б труднощі не виникали на шляху його утворення і визначення юрисдикції розпочинати необхідно підготовчі роботи вже зараз.

Ще однією моделлю заснування спеціального *ad hoc* Трибуналу, щодо якої зараз відбуваються дискусії, – це його створення за участі міжнародних організацій. Вважається, що такий судовий орган міг би функціонувати на підставі рішення відповідних авторитетних організацій, або на підставі договору між Україною і однією чи декількома міжнародними організаціями.

Історії вже відомі випадки створення спеціальних трибуналів за рішеннями Ради Безпеки ООН. Саме на підставі відповідних Резолюцій Ради Безпеки ООН у XX ст. були створені та функціонували впродовж багатьох років Міжнародні Кримінальні Трибунали щодо колишньої Югославії та Руанди¹¹. І хоча вони не мали на меті притягнення винних осіб до відповідальності саме за злочин агресії, але суттєво збагатили сучасне міжнародне кримінальне право, зокрема і практикою щодо розслідування воєнних злочинів та геноциду. Але, як видається, такий варіант, на жаль, не є прийнятним у нашому випадку. Бо за такої моделі створення Трибуналу знову поставатимуть проблеми з Радою Безпеки ООН, де рішення, як вже зазначалося, ухвалюються за одностайної підтримки усіх п'яти її постійних членів. А оскільки крім РФ, яка за жодних обставин не підтримає рішення про заснування Трибуналу проти власного політичного керівництва, є ще й Китайська Народна Республіка, що, зазвичай, солідарна з нею. Тобто ухвалення відповідної Резолюції тут є практично неможливим.

У зв'язку з цим розглядається спроба усунути РФ від участі в голосуванні на основі ст. 27 Статуту ООН як “учасника конфлікту”, або ж взагалі позбавити її статусу постійного члена Ради Безпеки, як нелегітимного суб'єкта. Однак усі ці пропозиції не мають на сьогодні належної підтримки.

Теоретично, кримінальний *ad hoc* Трибунал, як суб'єкт міжнародного права, може бути утворений не лише Радою Безпеки ООН як її органом, а й безпосередньо на основі резолюції Генеральної Асамблеї ООН, але і в цьому випадку необхідною є політична воля більшості її членів.

Крім ООН, іншими суб'єктами утворення Трибуналу можуть насправді бути і деякі європейські спільноти – Рада Європи та Європейський Союз. Фактично ці міжнародні інституції вже засудили як російську агресію, так

¹¹ Resolution 827 (1993) Adopted by the Security Council at its 3217th meeting, on 25 May 1993 <<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n93/306/28/pdf/n9330628.pdf?token=XCrdVzjh9hVxR0aTgJ&fe=true>> (accessed: 31.01.2024).

і інші міжнародні злочини, що вчиняються в Україні росіянами. А Парламентська Асамблея Ради Європи навіть декілька разів недвозначно висловила за створення спеціального Міжнародного кримінального трибуналу¹². Крім того, цікавим міг би бути варіант договору між будь-якою із вказаних вище європейських інституцій та Україною. Та, як і у випадку зі створенням Трибуналу на підставі міжнародного договору між державами, серед опонентів цієї моделі існує переконання про відсутність у неї універсальної легітимності.

Для того щоб надати новоутвореному Трибуналу максимального авторитету, серед міжнародної спільноти розглядається також варіант утворення такого органу через укладення договору між Україною та ООН за посередництва Генерального Секретаря. При цьому пошанувачі такої ідеї посиляються на відповідну Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН про російську агресію в Україні, яку підтримали 141 держава¹³. Аргументом на свою користь вони наводять приклад Спеціального суду щодо Сьєрра-Леоне, який був утворений за угодою цієї держави та ООН. Або ж створення Надзвичайних палат у судах Камбоджі, які постали в результаті угоди між Камбоджею та ООН¹⁴.

Насправді сама ідея укладення договору з ООН є цікавою і заслуговує на увагу. Шкода лиш, що приклади судових органів, на які посилаються прихильники такої моделі, є також неприйнятними. Бо насправді суди у Сьєрра-Леоне і Камбоджі, утворені у такий спосіб, мали так звану “гібридну”, а не суто міжнародну юрисдикцію. Тобто вони певним чином були “вбудовані” у національні системи відповідних держав. Використання аналогічних підходів у нашому випадку може бути суперечливим з огляду на конституційну заборону створення в Україні надзвичайних чи особливих судів. А внесення змін до Конституції в умовах воєнного стану, як відомо, забороняється¹⁵.

Ще одне застереження щодо створення таких судів полягає у тому, що конфлікти у Сьєрра-Леоне та Камбоджі мали суто внутрішній характер. Натомість збройна агресія РФ проти України є міжнародним збройним конфліктом. А тому, з огляду на масштаби агресії і тяжкість вчинюваних РФ злочинів, їхні наслідки як для України, так і для всього світу, найбільш ефек-

¹² Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) прийняла резолюцію, в якій пропонує терміново створити спеціальний міжнародний трибунал для розслідування злочинів воєнної агресії росії в Україні (*Українформ*, квітень 2022) <<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3469799-pare-progolosuvala-zatervinove-stvorennia-tribunalu-dla-rozsliduvanna-zlociniv-uf-v-ukraini.html>> (дата звернення: 31.01.2024).

¹³ Текст рішення ООН про агресію РФ проти України. Коментований переклад (*Європейська правда*, 02.03.2022) <<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/2/7135100/>> (дата звернення: 31.01.2024).

¹⁴ Agreement between the United Nations and the government of Sierra Leone on the establishment of a special court for Sierra Leone <<https://www.rscsl.org/Documents/scsl-agreement.pdf>> (accessed: 31.01.2024); Law on the Establishment of the Extraordinary Chambers in the courts of Cambodia for the prosecution of crimes committed during the period of democratic Kampuchea, with inclusion of amendments as promulgated on 27 October 2004 (NS/RKM/1004/006) <https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/legal-documents/KR_Law_as_amended_27_Oct_2004_Eng.pdf> (accessed: 31.01.2024)/

¹⁵ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://www.president.gov.ua/documents/constitution>> (дата звернення: 31.01.2024).

тивним, на нашу думку, має бути утворення саме Міжнародного Кримінального Трибуналу, а не “гібридного” суду.

Висновки. Переглянувши таким чином різні варіанти створення майбутнього Міжнародного трибуналу, можемо відзначити, що кожен із них має як свої переваги, так і недоліки. Та за всіх умов, незважаючи на різні підходи до моделей такого спеціального кримінального суду безальтернативною є необхідність його утворення і діяльності. Безперечно, кінцевий вибір варіанта створення такого Міжнародного Кримінального Трибуналу є надзвичайно важливим для майбутнього ефективного засудження осіб, винних у плануванні, підготовці та веденні агресивної війни проти України. Але в чому ми цілковито переконані – такий Трибунал обов’язково буде створено.

REFERENCES

Bibliography

Websites

1. Parlaments’ka asambleia Rady Yevropy (PARYe) pryjniala rezoliutsiiu, v iakij proponuie terminovo stvority spetsial’nyj mizhnarodnyj trybunal dlia rozsliduvannia zlochyniv voiennoi ahresii rosii v Ukraini (*Ukrinform*, kviten’ 2022) <<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3469799-pare-progolosuvala-za-terminove-stvorennia-tribunalu-dlia-rozsliduvanna-zlociniv-rf-v-ukraini.html>> (accessed: 31.01.2024) (in Ukrainian).
2. Serhij Burlakov, Spetsial’nyj trybunal schodo zlochynu ahresii - navishcho tse potribno zaraz? (*Vyscha rada Pravosuddia*, 14.09.2023) <<https://hcj.gov.ua/news/sergiy-burlakov-specialnyj-trybunal-shchodo-zlochynu-agresiyi-navishcho-ce-potribno-zaraz>> (accessed: 31.01.2024) (in Ukrainian).
3. Tekst rishennia OON pro ahresiiu RF proty Ukrainy. Komentovanyj pereklad (*Yevropejs’ka pravda*, 02.03.2022). <<https://www.euointegration.com.ua/articles/2022/03/2/7135100/>> (accessed: 31.01.2024) (in Ukrainian).
4. V Ofisi Prezidenta poslam 30 derzhav prezentuvaly proekt spetsial’noho trybunalu schodo zlochynu ahresii proty Ukrainy (*Prezydent Ukrainy. Ofitsijne internet-predstavnytstvo*, 26.09.2022) <<https://www.president.gov.ua/news/v-ofisi-prezidenta-poslam-30-derzhav-prezentuvali-proekt-spe-78025>> (accessed: 31.01.2024).

Volodymyr Pylypenko

PUNISHMENT OF PERSONS GUILTY OF THE CRIME OF AGGRESSION AGAINST UKRAINE: PROBLEMS OF INTERNATIONAL LEGAL JURISDICTION

ABSTRACT. On February 24, 2022, the armed large-scale invasion of Ukraine by the Russian army began a new stage of the Russian-Ukrainian war, which has been going on since 2014 (the armed invasion of Crimea in February-March 2014, followed by the military occupation of the peninsula, and the outbreak of war in Donbas since April 2014). The open-armed aggression of the Russian Federation against Ukraine since 2014 has been accompanied by gross violations of the principles and norms of international law, including international humanitarian law.

Ukraine, as a state directly affected by armed aggression, has the right to return all annexed and occupied Ukrainian territories, to compensate for all damage caused to it, and to bring those responsible for the armed aggression and war crimes and crimes against humanity to individual criminal liability.

According to the Office of the Prosecutor General, as of December 27, 2023, 119,789 crimes of the aggressor have already been registered, including war crimes (violation of the laws and customs of war (Article 438 of the Criminal Code of Ukraine; planning, preparation or unleashing and waging of aggressive war (Article 437 of the CC of Ukraine); propaganda of war (Article 436 of the CC of Ukraine), and others. Despite the fact that the crime of aggression is one of the most serious international crimes, it should be noted that its international legal regulation lags far behind other international crimes (genocide, war crimes, and crimes against humanity). The problems caused by the external aggression against Ukraine, as well as the impossibility of referring the situation regarding the investigation and condemnation of the crime of aggression to the ICC, leave the issue of establishing a special tribunal to investigate and condemn the crime of aggression against Ukraine, which began in the first days of Russia's full-scale attack on Ukraine, relevant.

The purpose of this article is to find the best option for the establishment of a special tribunal capable of legally ensuring the investigation and prosecution of the top military and political leadership of the Russian Federation for planning and conducting an aggressive war against Ukraine.

KEYWORDS: act of aggression; UN Charter; Rome Treaty; International Criminal Court; Security Council; special international tribunal; crime of aggression; punishment of perpetrators; international legal jurisdiction.